

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Světový systém ochrany duševního vlastnictví:
vztah WIPO a WTO

Studentská vědecká a odborná činnost
Kategorie: magisterské studium

2015

VIII. ročník SVO

Autor: Vojtěch Šmíd

Konzultant: JUDr. Tomáš Dobichovský, Ph.D.

Ústav práva autorského, práv pro myšlových a práva soutěžního

estné prohlášení a souhlas s publikací práce

Prohlašuji, že jsem práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vědecké a odborné společnosti (SVO) vypracoval samostatně za použití literatury a zdrojů v ní uvedených. Dále prohlašuji, že práce nebyla ani jako celek, ani z podstatné části dříve publikována, obhájena jako součást bakalářské, diplomové, rigorózní nebo jiné studentské kvalifikační práce a nebyla předložena do předchozích ročníků SVO ani jiné soutěže.

Souhlasím s užitím této práce rozšiřováním, rozmnožováním a sdělováním ve veřejnosti v neomezeném rozsahu pro účely publikace a prezentace PF UK, včetně užití třetími osobami.

V Praze dne 14. dubna 2015

Vojtěch Šmíd

Pod kování

Na tomto místě bych chtěl podkovat vedoucímu mé práce, JUDr. Tomáši Dobichovskému, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a podpory.

Obsah

<i>Použité zkratky</i>	1
1. Úvod	2
2. Koexistence WIPO a WTO	4
2.1. <i>Dohoda o spolupráci mezi WTO a WIPO</i>	9
2.2. <i>Institucionální vztah mezi WIPO a WTO</i>	14
2.3. <i>Koncepce TRIPS-plus</i>	18
3. Záv r	24
<i>Použitá literatura</i>	26
<i>Anotace</i>	29
<i>Annotation</i>	29

Použité zkratky

ACTA	Obchodní dohoda proti padělatelství (<i>Anti-Counterfeiting Trade Agreement</i>)
BIPS	bilaterální dohody o ochraně práv k duševnímu vlastnictví (<i>Bilateral Intellectual Property Agreements</i>)
BITS	bilaterální dohody o ochraně investic (<i>Bilateral Investment Treaties</i>)
Dohoda o spolupráci	Dohoda o spolupráci mezi WIPO a WTO
Dohoda TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (<i>The Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights</i>)
FAO	Organizace OSN pro výživu a zemědělství (<i>Food and Agriculture Organization of the United Nations</i>)
FTA	dohoda o volném obchodu (<i>Free Trade Agreement</i>)
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu (<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj (<i>International Bank for Reconstruction and Development</i>)
IMF	Mezinárodní měnový fond (<i>International Monetary Fund</i>)
MSF	Lékaři bez hranic (<i>Médecins Sans Frontières</i>)
OSN	Organizace spojených národů
RTA	regionální obchodní dohoda (<i>Regional Trade Agreement</i>)
TPP	Smlouva o transpacifickém partnerství (<i>Trans-Pacific Partnership</i>)
T-TIP	Smlouva o transatlantickém obchodním a investičním partnerstvím (<i>Transatlantic Trade and Investment Partnership</i>)
UPOV	Mezinárodní unie pro ochranu nových odrůd rostlin (<i>The International Union for the Protection of New Varieties of Plants</i>)
WHO	Světová zdravotnická organizace (<i>World Health Organization</i>)
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví (<i>World Intellectual Property Organization</i>)
WTO	Světová obchodní organizace (<i>World Trade Organization</i>)

1. Úvod

Ochrana práv k duševnímu vlastnictví představuje velmi podstatnou součást obchodních vztahů, kdy se jedná o vztahy mezi státy, popř. mezi státy a případnými regionálními organizacemi, tedy o vztahy na mezinárodní úrovni. Naopak vhodné prostředí, ve kterém může docházet k rozvoji obchodních vztahů, se však musí dohlížet a musí být podrobena péči, aby byl zaručen určitý stupeň jistoty.

Vzhledem ke skutečnosti, že oblast práv k duševnímu vlastnictví je aspektem obchodní činnosti, bylo, a stále je, nutné myslet i na jednotný systém ochrany této skupiny práv. Současný systém ochrany duševního vlastnictví je možné rozdělit do režimu ochrany spadajícího pod Světovou organizaci duševního vlastnictví (WIPO) a Světovou obchodní organizaci (WTO).

WIPO byla založena dříve než WTO. Předvod WIPO lze spatřit v okamžiku přijetí Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví v roce 1883 a Bernské úmluvy na ochranu práv literárních a uměleckých v roce 1886. WIPO jako taková byla založena v roce 1967 a v roce 1974 se stala odbornou organizací Organizace spojených národů (OSN).

WTO je mnohem mladší, rozhodně však nelze tuto organizaci považovat za méně důležitou. WTO bylo založeno v roce 1994 jako nástupní organizace Všeobecné dohody o obchodu (GATT), v důsledku Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, tvořící součást Smlouvy o zřízení WTO, vstoupila do pole působnosti WIPO.

Kromě WIPO a WTO se o ochranu práv k duševnímu vlastnictví zajímají i další organizace, ať již vládní nebo nevládní, ale žádná z nich nedosáhla takového významu jako tyto.

Vzájemný vztah WIPO a WTO lze tedy označit jako konkurenční – obě organizace jsou si rovny a obě mají ve své gesci ochranu práv k duševnímu vlastnictví. Nicméně realizace ochrany práv k duševnímu vlastnictví je vymezena úkoly a cíli, za kterými byly tyto organizace zřízeny.

Právě s ohledem na význam, jaký práva k duševnímu vlastnictví zastávají v mezinárodním obchodu, je vhodné se zamyslet nad mezinárodním systémem ochrany duševního vlastnictví jako takovým a jeho podobou, která je ovlivňována zejména ze strany WIPO a WTO, nicméně v poslední době i ze strany samotných států, které sledávají v činnostech mezinárodních organizací nedostatky.

Autor touto prací přibližuje účel a cíle, za kterými bylo WIPO a WTO zřízeno, protože tím je do určité míry předurčeno směřování jejich aktivit. Stejně tak je uveden nástin dosavadních kroků podniknutých za účelem vyjasnění vzájemného postavení. Autor se rovněž zabývá úvahou možného institucionálního propojení WIPO a WTO, které by mohlo nastat v případě, že současný stav se stane zcela nevyhovujícím, a bude třeba založit jasně strukturovanou podobu vztahu mezi těmito organizacemi.

Nelze opominout skutečnost, že mnohé subjekty, zejména pak tedy jednotlivé státy, vnímají projednávání předložených otázek i návrhu na předání mezinárodních organizací jako značně neefektivní, a proto stále více mezinárodní organizace ze svých jednání vynechávají, nebo je využívají pouze jako poradní orgány.

2. Koexistence WIPO a WTO

Problematikou globálního systému ochrany duševního vlastnictví se zabývá mnoho autor, kteří si pokládají otázky týkající se správy systému ochrany duševního vlastnictví, včetně možného budoucího vývoje. Jedná se zejména o otázky související s přijímáním právních norem a standardů v oblasti ochrany duševního vlastnictví, ale rovněž se jedná o vytvoření vhodného zázemí, kde by bylo možné přednášet návrhy, připomínky a diskutovat o nich, a to za poskytnutí určitých podpory, tak aby byla zajištěna efektivita prováděných aktivit.

Je ovšem třeba také zohlednit osobu navrhovatele žádaných opatření, kterým má být vytvořen, popřípadě upraven určitý režim, a také co je jeho motivací – tedy s jakým úmyslem jedná.

Jak WIPO tak WTO stojí za dosavadními systémy ochrany duševního vlastnictví, kdy je utvářely, a nadále je spravují a rozvíjejí. Nicméně je třeba zohlednit rozdílné postavení těchto dvou mezinárodních organizací.

WIPO bylo založeno za účelem podpory ochrany duševního vlastnictví na celém světě. Jedná se tedy o jakousi základní odpovědnost nad systémem ochrany a rozvoje práv k duševnímu vlastnictví. Nelze však opomenout skutečnost, že WIPO je jednou z odborných organizací v rámci OSN, proto musí být určeny cíle a záměry WIPO, stejně jako aktivity vyvíjené k jejich naplnění, v souladu s cíli, záměry a pravidly OSN.

Oproti tomu totiž WTO leží v oblasti mezinárodního obchodu. Vyvíjí tedy aktivity primárně vedoucí k odstranění tržních překážek a zjednodušování a uvolnění mezinárodního obchodního styku. Pro WTO tedy práva k duševnímu vlastnictví, jejich ochrana a rozvoj, nepředstavují podstatu existence, ale jsou jednou z hlavních součástí sady nástrojů, kterými je možné mezinárodní obchodní styk ovlivňovat.

K tomu je potřeba dodat, že jedním z východisek WTO, tak jak je vyjádřeno v preambuli Dohody o zřízení WTO, je uznání stran, že vzájemné vztahy v obchodní a ekonomické oblasti by měly být zaměřeny na podporu ekonomického a sociálního růstu.

V případě WTO se již nemůže jednat pouze o vytvoření podmínek pro snazší mezinárodní obchodní styk, tedy případnou ochranu obchodních zájmů, kdy se na základě Dohody TRIPS zohledňuje i oblast práv k duševnímu vlastnictví. Je třeba vnímat okolnosti v širších souvislostech, protože vzhledem k postupnému odbourávání bariér stále narůstá míra propojení. Lze zpozorovat,

že pro některé mezinárodní organizace, například i WTO, je problém získat tento nadhled a pokusit se zohlednit i zájmy jiné, než pouze obchodní.

Obecně je možné vyjádřit propojení WTO a dalších mezinárodních organizací jako primární a sekundární.

Primárním propojením je myšleno založení vztahu již přímo Dohodou o zřízení WTO. Jedná se například o čl. 3 odst. 5 Dohody o zřízení WTO kde je vyjádřeno, že se zetelem navzájemně propojenost přímo vytváření světové hospodářské politiky bude WTO, bude-li to vhodné, spolupracovat s Mezinárodním měnovým fondem (IMF) a Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj a jejími přidruženými institucemi (IBRD). Tato vazba je navíc podpořena přijetím dvou Ministerských deklarací v průběhu Uruguayského kola.

Sekundární propojení je vyjádřeno v podobě odkazu na aktivity jiné přímo určené organizace, například v podobě vyjádření umožnění spolupráce v určitých oblastech s organizací, která naopak není přímo daná. Takovýto odkaz je ovšem uveden v jiných smlouvách, než v Dohodě o zřízení WTO, kdy dalším faktorem je výhodnost takovéto spolupráce pro WTO.

Právem přijetím Dohody TRIPS vstoupila WTO do sféry působnosti jiné mezinárodní organizace, konkrétně tedy WIPO. Tímto okamžikem WIPO přišla o své dosavadní dominantní postavení v souvislosti s výkonem vlivu na dosud existující systém ochrany práv k duševnímu vlastnictví.

WIPO bylo Dohodou TRIPS uznáno její postavení v oblasti ochrany práv k duševnímu vlastnictví, kdy bylo v preambuli Dohody TRIPS vyjádřeno přání členů WTO vytvořit vzájemně se podporující vztah, a to nejen mezi WTO a WIPO, ale i mezi WTO a jinými příslušnými mezinárodními organizacemi.¹

Samotná Dohoda TRIPS odkazuje na WIPO kromě preambule i na dalších místech. Jedná se například o čl. 63 odst. 2 Dohody TRIPS ve věci úpravy transparentnosti týkající se národních předpisů upravujících oblast duševního vlastnictví.²

¹ Preambule Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška č. 191/1995 Sb.)

² O'Brien, Robert; Harrod, Jeffrey: Global unions? Theory and strategies of organized labour in the global political economy. Routledge, New York 2002, str. 212

Spolupráce mezi WTO a WIPO se však vyvinula dál, kdy projevem bylo přijetí Dohody o spolupráci mezi těmito organizacemi v roce 1995. Byl zde tedy skutečně deklarován určitý vztah mezi těmito organizacemi, a alespoň prozatím byl nastaven režim, kterému je uskutečňovaná spolupráce podřízena.

Diskuze o možné podobě ochrany práv k duševnímu vlastnictví však neprobíhá výhradně na půdě WIPO a WTO. Takových míst je více. Proto je třeba také zohlednit další aktéry v této oblasti, jako jsou jiné mezinárodní organizace, popř. vládní nebo nevládní agentury. Z mezinárodních organizací lze jmenovat Mezinárodní unii pro ochranu rostlinných odrůd (UPOV), Světovou zdravotnickou organizaci (WHO) nebo Organizaci OSN pro výživu a zemědělství (FAO).

V souvislosti s výše uvedenými místy vhodných pro projednávání, a dokonce přijímání návrhů, lze hovořit o procesech, které jsou označovány jako „forum shifting“ a „forum shopping“. První zmíněný proces představuje přesun aktivit z fóra jednoho na fórum jiné, zejm. v závislosti na aktuální výhodnosti pro zúčastněné strany.

Druhý zmíněný proces, tedy „forum shopping“, představuje možnost výběru vhodného fóra pro projednání navrhované otázky v závislosti na co nevyhodnějších podmínkách pro projednání, popř. na co nejvyšší míře pravděpodobnosti dosáhnout v rámci tohoto vyjednávání zamýšleného výstupu.

Takováto fóra se mohou vyskytovat ve více podobách, resp. ve více úrovních možnosti účastí na nich. Zpravidla čím je možnost účastí omezenější, tím je větší možnost dosažení shody, prostě je méně heterogenní a navíc je možné usuzovat, že je zde na určité úrovni společný zájem, ke kterému účastníci směřují. Na druhé straně, čím je fórum otevřenější a přístupné více účastníkům, tím vzniká větší riziko ustrnutí na mrtvém bodě. Velké množství účastníků znamená mnoho rozdílných zájmů, přestože se povede najít společné zájmy, mohou panovat rozdílné představy, které kroky podniknout za účelem jejich realizace.³

Důvodem pro existenci a provádění „forum shifting“ je tedy vícero, nicméně je možné uvést ty hlavní důvody, které se dají považovat za základní:

³ De Bièvre, Dirk; Thomann, Lars: Forum Shopping in the Global Intellectual Property Rights Regime, Mannheim 2010, str. 2

- rozdílení do více fór na základě zájmu a potřeb zúčastněných stran;
- rozdílení schopností a sil;
- odbornost takového fóra, popř. odbornost organizace, která fórum zajišťuje;
- nastavení pravidel fóra, resp. jeho institucionální úprava.

V současnosti tedy jednotlivé státy, ale i zástupci mezinárodních, popř. regionálních organizací mohou využívat jednotlivá fóra podle svých základních potřeb. Nicméně je možné, aby se ve své podstatě stejné téma projednávalo ve více fórech.⁴

S tím je však spojen další aspekt, konkrétně náklady na takovéto zastoupení a odbornou úroveň zástupců. Toto má zejména stavět rozvojové státy do méně výhodného postavení oproti rozvinutým státům, protože rozvinuté státy mají omezený přístup k finančním prostředkům, ale i k dostatečnému počtu odborného personálu, popř. dostatečně vyškolenému, zatímco pro rozvinuté státy nepředstavuje větší problém mít při hlavních fórech své stálé zástupce.

Procesy „forum shifting“ a „forum shopping“ začaly být zejména v průběhu Uruguayského, kdy se formoval základ WTO. Státy, zejména tedy rozvinuté státy, spatřovaly v budoucí WTO hlavní fórum pro vyjednávání dalších otázek spojených s právy k duševnímu vlastnictví. Tento proces odklonu od WIPO byl primárně založen na možnosti WTO donutit své členy k povinnostem, ke kterým se zavázaly. V těchto nástrojích lze ovšem spatřovat i riziko, zejména s ohledem na rozvojové státy.⁵

Rozvojové státy se určitým způsobem vrací zpět k WIPO. Je to dáno několika faktory, mezi kterými je právě absence vynucovacích mechanismů, cíl WIPO starat se o rozvoj duševního vlastnictví všude ve světě, ale i větší možnost individualizace rámce ochrany práv k duševnímu vlastnictví, která se pod WIPO nabízí.

S tímto aspektem je důležité zohlednit rozdílnou strukturu WTO a WIPO. Zatímco WTO představuje mezinárodní organizaci, kdy Dohoda TRIPS tvoří její nedílnou součást, WIPO ve své podstatě tvoří pouze zastřešující organizaci, která spravuje mezinárodní smlouvy jí svěřené. Je

⁴ De Bièvre, Dirk; Thomann, Lars: Forum Shopping in the Global Intellectual Property Rights Regime, Mannheim 2010, str. 4

⁵ De Bièvre, Dirk; Thomann, Lars: Forum Shopping in the Global Intellectual Property Rights Regime, Mannheim 2010, str. 1

t eba zd raznit skute nost, že být lenem WIPO nezakládá povinnost p istoupit k žádné z mezinárodních smluv, které má WIPO ve své správ . Proto je možné u t chto mezinárodních smluv nalézt rozdíly v po tu stran, které ke smlouvám p istoupily.⁶

Práv s ohledem na velké množství smluv, kdy je navíc p ítomen problém spo ívající v rozdílném po tu signatá ských stát t chto smluv, je p íjímání rozhodnutí doprovázeno zna ými komplikacemi.

Na druhou stranu tento systém umož uje existenci rozvoje ochrany práv k duševnímu vlastnictví, tak íkající, ve více rychlostech. lenský stát se ú astní na projednávání ur íté agendy, kdy výstupem z tohoto jednání m že být nap . návrh nové mezinárodní smlouvy, pop . návrh na úpravu nebo dopln ní jedné ze stávajících. lenský stát však není nucen stát se smluvní stranou takovéto mezinárodní smlouvy. Má tedy možnost si vybírat z té úpravy, která nejvíce vyhovuje jeho pot ebám a zájm m.

Jako p íklad je možné uvést situaci, která existuje v souvislosti s eskou republikou. Dne 12. ervna 1973 byla p íjata Víde ská dohoda o z ízení mezinárodního t íd ní obrazových prvk ochranných známek, kdy tato dohoda byla za len na do systému smluv, které WIPO spravuje. eská republika se však smluvní stranou této dohody nestala, ale i p esto využívá t ídník obrazových prvk ochranných známek, který na základ této dohody vznikl, a kdy je tento t ídník pr b žn aktualizován. V sou asnosti existuje již 7. verze, která byla vydaná v roce 2013.^{7 8}

P ítomnost tohoto „vícerychlostního“ systému není po v li rozvinutých stát , protože ty hájí své obchodní zájmy svých pr myslových odv tví, pro které ochrana práv k duševnímu vlastnictví p edstavuje d ležitý aspekt, proto neustále vyvíjí snahy o ur ení standard , což se povedlo Dohodou TRIPS, nicmén jsou dále patrné snahy o zvýšení t chto standard prost ednictvím dalších vyjednávání, ale již v rámci uzav en jšího okruhu ú astník . Tento problém je blíže rozveden v jedné z následujících kapitol této práce.

⁶ Úmluva o z ízení Sv tové organizace duševního vlastnictví, Stockholm 14. 7. 1967 (vyhláška . 69/1975 Sb., ve zn ní vyhlášky . 80/1985 Sb.)

⁷ Víde ská dohoda o z ízení mezinárodního t íd ní obrazových prvk ochranných známek, Víde 1. 10. 1985 (R není smluvní stranou)

⁸ ÚPV: Mezinárodní smlouvy spravované WIPO; cit. 7. 4. 2015; dostupné na: <http://upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/mezinarodni-smlouvy-spravovane-wipo.html>

Rovněž je nutné upozornit na skutečnost, že v současnosti, kromě mezinárodních systémů ochrany práv k duševnímu vlastnictví, které jsou ve správě WTO a WIPO, se uzavírají i mezinárodní smlouvy, které práva k duševnímu vlastnictví dále rozvíjejí, ale jsou více zohledňují potřeby účastníků. Je však patrné, že tento trend spojující v nastavení individuálnějšího přístupu oslabuje pozice mezinárodních organizací. Takovéto smlouvy mohou být dvoustranné, vícestranné nebo mohou být směřovány k určitému regionu.

2.1. Dohoda o spolupráci mezi WTO a WIPO

Dohoda o spolupráci WIPO a WTO byla přijata v roce 1995 a účinnou se stala k 1. lednu 1996. Dohoda se dotýká tří základních oblastí, kterými jsou zákony a regulace dotýkající se duševního vlastnictví, implementace 1. 6ter Pařížské úmluvy a právní-technická podpora rozvojem zemím.

Je třeba zdůraznit, že tato Dohoda o spolupráci není jediným vyjádřením vle spolupráce mezi WIPO a WTO. Deklarace snahy o spolupráci je již vyjádřena v preambuli samotné Dohody TRIPS, kdy je zakotveno vyjádření len vytvořit vzájemně se podporující vztah mezi WTO a WIPO jakož i mezi dalšími mezinárodními organizacemi.⁹ Za tímto účelem bylo do Dohody TRIPS v členění v rámci 1. 68 ustanovení, že Rada pro TRIPS, do jednoho roku od svého prvního zasedání, bude usilovat o spolupráci s orgány WIPO.¹⁰

Svou délkou Dohoda není nikterak rozsáhlá - obsahuje pouze pět článků. První článek představuje výkladová ustanovení pojmů obsažených v této dohodě, článek pátý obsahuje závěrečná ustanovení, tedy datum účinnosti, přijímání změn Dohody a podmínky ukončení Dohody. Způsob a podmínky spolupráce jsou obsaženy v prostředních třech článcích.

⁹ Preambule Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . 191/1995 Sb.)

¹⁰ 1. 68 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . 191/1995 Sb.)

lánek 2

Tento lánek Dohody o spolupráci vytvá í rámec pro sdílení informací týkajících se právních p edpis lenských stát , které lenské státy WIPO a WTO poskytují.

Mezinárodní ú ad WIPO shromaž uje a publikuje informace o p edpisech a opat eních upravujících oblast duševního vlastnictví, kdy výkon této povinnosti je zajišován na základ ustanovení l. 15 odst. 2 Pa ížské úmluvy a na základ l. 24. odst. 2 Bernské úmluvy. V rámci ustanovení t chto lánk je založena povinnost každé zem Pa ížské nebo Bernské unie informovat co nejd íve, Mezinárodní ú ad o textu nového zákona a o všech oficiálních textech týkajících se ochrany pr myslového vlastnictví.

Existuje tak aktualizovaná databáze, ve které lze dohledat národní p edpisy lenských stát WIPO týkající se ochrany práv k duševnímu vlastnictví.^{11 12 13}

Je t eba rovn ž upozornit na informa ní povinnost založenou Dohodou TRIPS, kterou je založena povinnost len WTO zve ejnit právní p edpisy a kone ná soudní a správní rozhodnutí, která jsou vykonatelná, a kdy se jedná o úpravu otázek dostupnosti, rozsahu, nabývání, dodržování, práv a p edcházení zneužití práv k duševnímu vlastnictví. Jedná se o povinnost len WTO zajistit možnost aby i vlády jiných zemí a majitele práv se mohli seznámit s p íslušnými právními p edpisy zakládající ochranu duševního vlastnictví.^{14 15}

Dále je ur ena informa ní povinnost, která se však již týká pouze právních p edpis upravujících oblast práv k duševnímu vlastnictví. Tato povinnost je vykonávána u Rady pro TRIPS a slouží jako jeden z prost edk dohledu nad pln ním vyjád ených cíl a ur ených závazku.¹⁶

Ve vztahu k této informa ní povinnosti je rovn ž vyjád ena snaha Rady pro TRIPS snížit administrativní zát ž kladenou na leny WTO. Tého úlevy se práv m lo dosáhnout spoluprací

¹¹ WIPO: About WIPO Lex; cit. 24. 2. 2015; dostupné na: <http://www.wipo.int/wipolex/en/about.html>

¹² l. 28 odst. 1 Pa ížské úmluvy na ochranu pr myslového vlastnictví, Pa íž 20. 3. 1883 (vyhláška . 90/1962 Sb.)

¹³ Bernská úmluva o ochran um leckých a literárních d l, Bern 9. 9. 1886 (vyhláška . 133/1980 Sb.)

¹⁴ l. 63. odst. 2 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . 191/1995 Sb.)

¹⁵ Gervais, Daniel: The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. 4. vydání, Thomson & Reuters, Londýn 2012, str. 661

¹⁶ l. 63. odst. 2 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . 191/1995 Sb.)

s WIPO v podobě zřízení společného registru, obsahujícího právní předpisy podléhající této povinnosti. S ohledem na to, že v době, kdy byla Dohoda TRIPS uzavírána, nebylo jisté, jakého výsledku se v jednání s WIPO dosáhne, Dohoda TRIPS spolupráci s WIPO ve věci právního registru obsahuje pouze jako možnost. Nicméně v případě, že jednání budou úspěšná, měla Rada pro TRIPS zvážit možnost zrušení této informační povinnosti před Radou pro TRIPS a povolit možnost informovat až Mezinárodní úřad WIPO.^{17 18}

Dohodou o spolupráci tedy byla založena koordinovaná činnost týkající se sdílení informačních systémů mezi WIPO a WTO, kdy konkrétně podle 1. 2 Dohody o spolupráci je založena povinnost Mezinárodnímu úřadu WIPO poskytnout členským státům WTO a státním příslušníkům WTO přístup do tohoto vytvářeného registru právních předpisů Mezinárodním úřadem, popřípadě jiný požadovaný výstup z tohoto registru, a to včetně poskytnutí existujícího příkladu, pokud existuje.

Rovněž je třeba zdůraznit, že je založen režim rovného zacházení mezi členskými státy WTO, i jejich národními příslušníky, a mezi členskými státy a národními příslušníky členských států WIPO. Režim přístupu, popřípadě využívání jiných zdrojů na základě Dohody o spolupráci, tak nesmí zakládat zvláštní povinnosti nebo další podmínky, které by pro přístup ze strany WTO byly odlišné nebo by přístup dokonce činily obtížnějším než pro přístup členů WIPO.

Stejně tak je založen nárok na přístup členů WTO a jejího Sekretariátu do vytvořené elektronické databáze Mezinárodního úřadu WIPO, která obsahuje předpisy z oblasti duševního vlastnictví, a to za stejných podmínek, jako mají členové WIPO.

V praxi za účelem udržení konzistence sbírky předpisů, zohledňuje Dohoda o spolupráci také tento stav, kdy je založeno pravidlo, že Sekretariát WTO postoupí jemu podaný právní předpis Mezinárodnímu úřadu WIPO.

Mezinárodní úřad WIPO rovněž nabízí asistenci jak svým členům, tak členům WTO s příklady právních předpisů. Asistence s příklady právních textů je určena především

¹⁷ 1. 63 odst. 2 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška č. 191/1995 Sb.)

¹⁸ Gervais, Daniel: The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. 4. vydání, Thomson & Reuters, Londýn 2012, str. 661

rozvojovým stát m, kdy navíc o tuto asistenci mohou požádat rozvojové státy, které jsou členy WTO, za účelem dosažení splnění povinností, které jsou jim uloženy Dohodou TRIPS.¹⁹

Uskutečování spolupráce v této oblasti lze spatřit v provozu zvláštního elektronického portálu WIPO Lex. Tento portál představuje elektronickou databázi, která umožňuje přístup k národním předpisům a mezinárodním smlouvám, které upravují oblast ochrany práv k duševnímu vlastnictví a které byly přijaty členy WTO, WIPO a OSN. Stejně tak je možné v této databázi dohledat i mezinárodní smlouvy obsahující ustanovení dotýkající se oblasti ochrany duševního vlastnictví, a to jak smlouvy bilaterální, tak i multilaterální, popřímo regionální, které jsou řízeny a spravovány jinými organizacemi. WIPO se v rámci tohoto projektu rovněž snaží zajistit přístup i k jazykovým mutacím, zejména k anglické verzi, relevantních zákonů a mezinárodních smluv.^{20 21}

lánek 3

Dohoda TRIPS přijímá část Pařížské úmluvy, včetně 1. čtení, který se zabývá státními symboly a symboly mezinárodních organizací a jinými symboly v souvislosti s ochranou duševního vlastnictví.

Na základě článku 3 Dohody o spolupráci je upraven vztah WTO a WIPO tak, že se pro účely Dohody TRIPS stává WIPO vedoucí organizací pro agendu a administrativní aspekty řízení týkajících se státních symbolů a symbolů mezinárodních organizací, na které se vztahuje zvláštní režim určený 1. čtením Pařížské úmluvy.

V důsledku určení WIPO, jako odpovědné organizace ve vztahu k národním symbolům a symbolům mezinárodních organizací v režimu Dohody TRIPS, dochází k integraci části struktury WIPO do systému WTO.^{22 23}

¹⁹ Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1: Spolupráce WIPO a WTO, příloha, str. 16

²⁰ Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1: Spolupráce WIPO a WTO, příloha, str. 15

²¹ WIPO: WIPO Lex Search; cit. 19. 3. 2015; dostupné na:
http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=US&cat_id=1

²² 1. 3 WIPO-WTO cooperation agreement, 22. 12. 1995

²³ Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1: Spolupráce WIPO a WTO, příloha, str. 16

lánek 4

lánek tvrtý Dohody o spolupráci zajiš uje nárok na právn -technickou asistenci v p ípadech, které mají souvislost s Dohodou TRIPS, pro rozvojové státy, které jsou lenskými státy WTO, ze strany Mezinárodního ú adu WIPO. Podmínkou pro získání pomoci tedy není lenství ve WIPO – na základ Dohody o spolupráci se Mezinárodní ú ad WIPO zavazuje poskytovat tuto asistenci len m WTO na stejné úrovni jako pro své vlastní leny. Stejn tak se Sekretariát WTO zavazuje poskytnout právn -technickou asistenci rozvojovým stát m, které jsou leny WIPO, ale už nejsou leny WTO, v záležitostech souvisejících s Dohodou TRIPS.

Rovn ž je v tomto lánku Dohody o spolupráci obsaženo ustanovení, které deklaruje snahu WTO a WIPO nadále rozši ovat právn -technickou asistenci pro rozvojové státy, bez ohledu na jejich lenství ve WTO nebo WIPO, v záležitostech dotýkajících se Dohody TRIPS.

Krom výše uvedeného je v tomto lánku Dohody o spolupráci vyjád en princip udržování vzájemné informovanosti ze strany WIPO ve v ci výše uvedených agend mezi ob ma mezinárodními organizacemi. Tento princip však neplatí univerzáln , kdy za ur itých okolností m že dojit k jeho suspenzi. Jedná se nap . o situaci, kdy by se jednalo o d v mné informace jedné z organizací.²⁴

Na základ tohoto lánku je tedy, krom jiného, založena povinnost vzájemné pomoci. Je však možné položit otázku týkající se parametr poskytované vzájemné pomoci, resp. jaké nebo í parametry vyžadované pomoci budou ty hlavní. Na jedné stran je dána povinnost WIPO poskytnout právn -technickou pomoc len m WTO a na druhé stran je dána povinnost WTO poskytnout právn technickou pomoc len m WIPO, ale již se nehovo í o podmínkách a parametrech, která tato asistence má mít. S ohledem na skute nost, že ob organizace mají nastaven odlišný p ístup, kdy navíc WIPO pod vlivem svého programu Rozvojové agendy, má široký rozsah program , otázka nastavení parametr pomoci skute n m že vyvstat. V d sledku by tak mohlo dojit k situaci, kdy WTO požádá WIPO o asistenci, nicmén s požadavkem, aby tato asistence spl ovala podmínky ur ené WTO.²⁵

²⁴ I. 4 WIPO-WTO cooperation agreement, 22. 12. 1995

²⁵ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 31

Projevem innosti provád ěné na základ ě tohoto lánku je tedy spole ěn vyvíjená aktivita a p íjímání spole ěných program ů, sm ůjících zejm. k rozvojovým zemím, nicmén ě je třeba podotknout, že WIPO ješt ě před uzav ěním této Dohody o spolupráci již Dohodu TRIPS respektovalo. V letech 1994 a 1995 p íjalo Valné shromážd ění WIPO rezoluce, které vedly k uzav ění Dohody o spolupráci v roce 1995. T ěmito rezolucemi se ur ěilo p ězkoumání Dohody TRIPS v etn hledání možných zp ůsob ů pomoci, které by WIPO mohla poskytnout svým ělen ěm v souvislosti s p íjetím Dohody o z řízení WTO, tedy i s p íjetím Dohody TRIPS.²⁶

WIPO a WTO v souvislosti s l. 4 Dohody o spolupráci krom spole ěného program u v oblasti právn ě-technické, zahájily rovn ěž asistenci rozvojovým stát ěm v souvislosti s asovým harmonogramem implementace Dohody TRIPS, ke kterém se ělenové zavázaly.²⁷ S ohledem na dosavadní zkušenosti, technické zázemí a finan ění prost edky, které má WIPO k dispozici, to bylo práv ě WIPO, které zajiš ovalo z v řší ásti tuto pomoc.²⁸

2.2. *Institucionální vztah mezi WIPO a WTO*

Všeobecn ě platí, že vzájemný vztah dvou a více subjekt ů lze ozna ěit jako vztah rovnocenný, neboli horizontální, kdy subjekty jsou navzájem v rovném postavení, nebo jako vztah hierarchický, neboli vertikální, kdy jeden ze subjekt ů vztahu je v nad azeném postavení oproti druhému. Zárove ě je však možné, aby postavení subjekt ů bylo v rámci vztahu, avšak v oblasti r ůzných agend, jak vertikální tak horizontální.

Sou asný vztah, který mezi sebou WTO a WIPO mají, je založen na horizontální struktu e. Organizace jsou tedy v rovném postavení a spole ěné aktivity, jak už bylo e ěno, se odehrávají na základ ě vzájemn ě dojednaných dohod a jimi ur ěným rozsahu. Jinými slovy, nejsou v platnosti žádné vzájemné dohody mezi WIPO a WTO, kterými by byly omezeny pravomoci a kompetence,

²⁶ Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1: Spolupráce WIPO a WTO, p řloha, str. 16

²⁷ Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1: Spolupráce WIPO a WTO, p řloha, str. 17

²⁸ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 31

kdy by došlo k posílení pozice jedné organizace na úkor druhé.²⁹ Proto stále funguje režim jak WTO, tak i WIPO týkající správy práv k duševnímu vlastnictví

Není neobvyklé, že mezinárodní organizace mezi sebou upravují způsob spolupráce, nicméně ve většině případů, stejně tak jako v případě již zmíněné Dohody o spolupráci, se tak děje pouze ve vztahu k jednotlivým, resp. dílčím oblastem, potažmo úkolům té které organizace. Velkou úlohu sehrává i snaha udržet si svou oblast jurisdikce, kdy není přitomna v le dobvoln oslabit svou pozici. Dokonce je naopak možné v rámci spolupráce vykonávat činnost tak, že jedna organizace proniká do oblastí aktivit druhé, nepřímým si tak rozšiřuje rozsah působnosti.³⁰

Založený režim spolupráce mezi WIPO a WTO Dohodou o spolupráci se tak nedotýká oblasti vytváření norem v oblasti práv k duševnímu vlastnictví. Existuje tak prostor pro to, aby normy k právům duševního vlastnictví mohly být přijímány jak v režimu WIPO, tak i v režimu WTO. Toto však není samozřejmě v zájmu, ani jedné z těchto organizací.

Přesto však není od věci zamyslet se nad možnou úpravou vztahu těchto dvou organizací, popř. nad podobou možného nastavení režimu jejich spolupráce, které může spočívat až ve vzájemném institucionálních propojení. V rámci vývoje vztahu mezi WIPO a WTO je tak možné uvažovat například o následujících způsobech realizace spolupráce.³¹

Model odborné agentury

V rámci tohoto modelu spolupráce, je WIPO vnímáno jako organizace, která zaujímá nezanedbatelné postavení na základě:

- vlastní znalosti problematiky práv k duševnímu vlastnictví;
- získaných zkušeností z oblastí normotvorby práv k duševnímu vlastnictví, včetně zkušeností z nastavováním standardů ochrany práv k duševnímu vlastnictví;
- velmi bohatých historických zkušeností založených na více jak 100 let dlouhém trvání;

²⁹ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 31

³⁰ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 31

³¹ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 32

- zajištění personálního a technického zázemí.

Základ koncepce tohoto modelu spolupráce leží v postavení WIPO, které by se stalo ve své podstatě poradním orgánem WTO. Znamenalo by to, že tam kde by WTO potřebovalo asistenci, by WIPO zajišťovalo zvláštní odborná vyjádření. Základní myšlenka je posloužit výklad textů, jako jsou například mezinárodní smlouvy, nebo pomoc s urovnáním možného sporu mezi stranami v rámci řízení řešení sporů týkajícího se ochrany duševního vlastnictví před WTO, kdy by WTO požádala WIPO o pomoc. Samozřejmě by záleželo na hloubce této asistence ze strany WIPO, nicméně je rozumné předpokládat, že nálezy WIPO by byly v blíže určeném rozsahu pro WTO závazné, a to by se jimi muselo řídit nebo s nimi nadále pracovat jako s určeným standardem.

Tento model spolupráce je logicky odvozen i tím, že do Dohody TRIPS jsou včleněna ustanovení mezinárodních smluv, které jsou ve správě WIPO, nebo minimálně Dohoda TRIPS na takové smlouvy dále odkazuje. Vzhledem k tomuto je logické uvažovat o hlubším provázání WIPO a WTO s ohledem na zkušenost WIPO s těmito smlouvami.³²

Došlo by tak k tomu, že jedním z právních základů WTO by se staly i vyjádření a dokumentace poskytnuté WIPO v rámci programu této spolupráce. V důsledku toho by nezbytně následovala i změna v chování WTO na základě toho, že WIPO při svém výkladu vychází ze svých interpretačních pravidel, jejichž součástí je i účel zřízení organizace a její cíle tak, jak jsou vyjádřené v Úmluvě o založení WIPO a v dalších dokumentech.

Model založený na rovnocenném propojení WIPO a WTO

Jedná se o způsob spolupráce, kdy obě organizace budou nadále nezávislé, nicméně budou působit v rozsahu jimi určených jurisdikcí, v rámci těchto jurisdikcí však budou fungovat samostatně. Spolupráce spočívá zejména v oblasti přijímání norem a standardů ve vztahu k právům k duševnímu vlastnictví, kdy by se využívalo zázemí jak WIPO tak WTO, spočívajících hlavně ve využití zdrojů, které má WIPO k dispozici, a využití struktury WTO, pomocí které se dá dosáhnout širšího rozsahu přijímaných opatření, popřímo dokonce i přijetí opatření na základě výsledků jednání konaných mimo WTO.

³² Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 32

K této formě spolupráce je však nadměrně důležitá určit pravidla jejího provedení. Realizace by samozřejmě obnášela přijetí dohody o spolupráci na vyšší úrovni, než na které je ta současná. Bylo by třeba velmi přesně vymezit jurisdikce obou organizací, aby se zamezilo jejich přetlaku. Tento přetlak, resp. výrazná konkurence ve stejných oblastech působení, představuje problém dnešní podoby vztahu těchto organizací, který přispívá k výskytu již zmíněného „shopping forum“ procesu.

Režim založený na hierarchické struktuře

Základem pro tento model spolupráce je podřízení jedné organizace pod organizaci druhou. Je skutečnost, že takováto institucionální změna představuje nejsilnější propojení těchto organizací.

Vyvstává zde však otázka, zda má dojít podřízení WIPO pod WTO, nebo WTO pod WIPO. V případě, že by k takovému institucionálnímu spojení skutečně došlo, považuje například profesorka Ruth Okediji z Právnické fakulty University of Minnesota za lepší volbu začlenění WIPO do struktury WTO. Vychází z jednoduché myšlenky, kterou je dosavadní absence nástrojů pro vymáhání závazků mezi členy WIPO. Rovněž je nutné se zabývat otázkou mandátu WTO, resp. jaké pole působnosti by si WTO vytvořila pro sebe, a co by ponechala WIPO.

Tento model spolupráce rovněž zakládá silnou pozici nástupnické organizace, zejména co se týče možnosti řešení sporů vzniklých mezi členskými státy.³³

Výše uvedené modely možné spolupráce je však třeba brát s nadhledem. Je zde několik faktorů, které je nutné zohlednit. Jedná se zejména o roli států, resp. členských základny té které organizace, a jak moc by byla tato členská základna přístupná institucionální přeměně, popřímo do jaké míry. Rovněž je nutné vzít do úvahy zájmy a pozici WIPO i WTO. Stejně tak by bylo nutné se vypořádat se skutečností, že WIPO je členem OSN.

Vytvoření nové entity

³³ Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, str. 34

Z výše uvedeného vyplývá, že se nabízí ještě další možnost, pro kterou je mezi uvedenými úvahami prostor. Jedná se vytvoření této entity, například v podobě nového nezávislého fóra nebo společné konference, kde by se zástupci WIPO a WTO mohli vyjádřit k problémům dotýkajících se obou organizací a přijmout společný závěr, například společnou smlouvu upravující projednávanou agendu.³⁴ V současnosti totiž neexistuje formální nástroj, kterým by státy, které jsou ve většině případů již členy jak WTO tak WIPO, mohly dosáhnout koordinace v procesu rozhodování, resp. projednávání otázek před WTO nebo WIPO.³⁵

2.3. *Koncepce TRIPS-plus*

Přijetím Dohody TRIPS v roce 1994 byl narušen dosavadní systém ochrany práv k duševnímu vlastnictví, který až do této chvíle spočíval primárně v aktivitách WIPO. Od tohoto okamžiku všechny dojednané úmluvy mezi členy WTO, které se dotýkají práv k duševnímu vlastnictví, musí již nadále tyto minimální standardy ochrany respektovat. Rovněž je možné podotknout, že rozvinuté státy shledaly tyto určené minimální standardy ochrany zakotvené Dohodou TRIPS jako nedostatečné, proto se hledají způsoby, kterými lze ochranu práv k duševnímu vlastnictví zpřísnit.³⁶ Nicméně je možné prohlásit, že Dohoda TRIPS není vytesána do kamene. Právě nyní se odehrávají diskuze, které zhodnocují jednotlivé stránky této dohody, jenž mohou vyústit až v přijetí revize či revizí.³⁷

Lze tedy říci, že dále přijímané úpravy práv k duševnímu vlastnictví prostřednictvím těchto dalších dohod, představují takové standardy, které jdou nad rámec standardů určených Dohodou TRIPS.

Pro tyto bilaterální, multilaterální, například regionální dohody mezi členskými státy, dotýkající se oblasti práv k duševnímu vlastnictví tím, že upravují vyšší standardy, se ustálilo všeobecné

³⁴ Fryer, William T.: *Global IP Development: A Recommendation to Increase WIPO and WTO Cooperation*. University of Baltimore – School of Law 2001, str. 178

³⁵ Stack, Alexander: *International Patent Law: Cooperation, Harmonization and an Institutional Analysis of WIPO and the WTO*. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, Velká Británie 2011, str. 154

³⁶ Okediji, Ruth L.; Bagley, Margo A.: *Patent Law in Global Perspective*. Oxford University Press, New York 2014, str. 53

³⁷ UNCTAD-ICTSD: *Intellectual Property Rights: Implications for Development*. UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development, Global intellectual property rights systém, Ženeva 2003, str. 51

oznaení TRIPS-plus. Tento koncept je patrný zejm. p i uzavírání smluv mezi rozvinutými a rozvojovými státy.

Pro oblast práv k duševnímu vlastnictví mají tyto dohody obzvlášt význam v souvislosti s technologickým pokrokem. Technologie se neustále vyvíjejí, tudíž je třeba, aby i právní úprava ochrany práv k duševnímu vlastnictví odpovídala této dynamice rozvoje na poli technologií. Je tedy třeba dosáhnout toho, aby právní úprava odpovídala aktuálnímu faktickému stavu.³⁸

Prostřednictvím těchto dohod dochází rovněž k další velmi důležitě inosti, kterou je hlubší harmonizace práv k duševnímu vlastnictví. Předmětem harmonizačních tendencí může být např. uznání nových vynálezů, u kterých je možné získat patentovou ochranu - jedná se např. o možnost získání patentu na živé kultury.³⁹

Toto rozšiřování ochrany je tedy především v zájmu vlastníků práv, na druhou stranu je však nutné mít na v domě, že rozšiřování práv vlastníků duševního vlastnictví se nutně n kde musí projevit. Jak už bylo n kolikrát řečeno, tento trend se projevuje v oslabování pozic rozvojových států, a to zejm. v souvislosti s ochranou ve veřejného zájmu. Pojem ve veřejného zájmu může být tímto dohodami dále upravován, následně mohou být jednotlivé státy omezeny co do možností užití práv k duševnímu vlastnictví. V důsledku TRIPS-plus tak může u rozvojových států nastat např.:

- omezování transferu technologií, popř. může docházet k vytváření složitějších podmínek, za kterých může být transfer technologií prováděn;
- omezování dispozice s nástroji určenými pro ochranu ve veřejného zájmu, jako je např. ochrana zdraví nebo rozvoj klíčových sektorů těchto států důležitých pro hospodářský, sociální nebo kulturní rozvoj;
- omezení přijímání příslušných opatření za účelem zamezit zneužívání výsadního postavení vlastníků práv k duševnímu vlastnictví nebo zamezit vlastníkům práv negativně ovlivňovat obchodní vztahy nebo negativně ovlivňovat proces transferu technologií; za příklad mohou

³⁸ Okediji, Ruth L.; Bagley, Margo A.: Paten Law in Global Perspective. Oxford University Press, New York 2014, str. 54

³⁹ MSF: TRIPS, TRIPS Plus and Doha, cit. 14. 2015; dostupné na: <http://www.msfacecess.org/content/trips-trips-plus-and-doha> Msfacecess.org

složité ustanovení týkající se omezení podmínek, za kterých je možné přijmout tzv. nucené licence, a to zejm. v oblasti patentů na léky.^{40 41}

Toto rozšíření standardů nejprve probíhá prostřednictvím vzájemně uzavíraných dohod o duševním vlastnictví (BIPS), dohod o volném obchodu (FTA), regionálních obchodních dohod (RTA) a dohod o ochraně investic (BITS).

Akoliv se nelze vyhnout závazkům vyplývajícím z členství ve WTO, jsou tyto dohody v souhrnu důležitým nástrojem pro individualizaci obchodních vztahů a úpravu určitých aspektů mezinárodního obchodu, mezi které je možné zahrnout i práva k duševnímu vlastnictví.

Vzhledem ke skutečnosti, že uzavírání těchto dohod probíhá mezi menšími stranami, popř. mezi regionálními obchodními organizacemi, jsou tyto dohody mnohem flexibilnější a umožňují pružněji reagovat na existující potřeby. Tato cesta úpravy práv k duševnímu vlastnictví získává stále více na oblibě v důsledku neefektivnosti mezinárodních organizací, zejm. reflektování aktuálních, popř. akutních potřeb.

Jedním z dalších důvodů, proč se přijímaná úprava práv k duševnímu vlastnictví vydala tímto směrem, může být silnější pozice rozvojových států v Radě pro TRIPS. Mohou ovlivňovat, resp. zdržovat, aktivity vedoucí ke zpevnění standardů ochrany, což na druhou stranu není v zájmu rozvinutých států.⁴²

Mezinárodní organizace postupně ztrácejí své dosavadní postavení, dochází k již zmíněným procesům „forum shifting“ a „forum shopping“, kdy však změna fóra pro vyjednávání se netýká pouze mezinárodních organizací, ale už i jednotlivých států i skupin jednotlivých států, resp. regionálních uskupení, jako je např. EU.

Jako příkladem může být uvedeno vyjednávání o Obchodní dohodě proti padělatelství (ACTA). Vyjednávání ohledně budoucí podoby této smlouvy neprobíhalo v rámci WTO, ani v rámci WIPO nebo G8, popř. jiného uznaného rámce, ale probíhalo primárně mezi stranami

⁴⁰ MSF: TRIPS, TRIPS Plus and Doha, cit. 14. 2015; dostupné na: <http://www.msfaaccess.org/content/trips-trips-plus-and-doha>

⁴¹ Musungu, Sisule F.; Dutfield, Graham: Multilateral agreements and a TRIPS-plus world: The World Intellectual Property Organisation. Quaker United Nation Office (QUNO), Ženeva 2003, str. 3

⁴² UNCTAD-ICTSD: Intellectual Property Rights: Implications for Development. UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development, Global intellectual property rights systém, Ženeva 2003, str. 52

budoucí smlouvy. Vyjednávání se uskutečnilo tzv. za zavaznými dvěma. Bylo tedy omezeno pouze na několik málo účastníků, kdy rovněž byla snaha vyloučit účast ve jednání.⁴³

Dodav, pro tomu tak bylo, poskytl samotná EU v jednom ze svých vyjádření. EU v souvislosti s procesem vyjednávání o podobu ACTA prohlásila, že podoba samostatné smlouvy, nespádající do žádné z existujících struktur, poskytne zájemcům o tuto dohodu nejvyšší míru nezávislosti a flexibility, aby bylo možné v tomto projektu pokračovat. Dále bylo uvedeno, že je respektována pozice a práce G8, WTO a WIPO týkající se prosazování práv k duševnímu vlastnictví. Nicméně lze říci, že členství v těchto organizacích a priority těchto organizací nejsou vhodné pro tento, tak říkajíc kopnický projekt, a tudíž výše zmíněné organizace tomuto projektu nejsou schopné nikterak pomoci.⁴⁴

Je však nutné zmínit, že okolnosti, za kterých jsou tyto dohody uzavírány, vždy netvoří jen zájem stran na prohloubení svých obchodních vztahů, tedy zájem na výsledku dvoustranného nebo vícestranného vyjednávání, ale mohou být uzavírány i na základě hrozeb ze strany silnějších států.⁴⁵ Za příklad může sloužit již zmíněné ustanovení § 301 U.S. Trade Act z roku 1974.

Toto ustanovení přichází do úvahy v případech, kdy na území cizího státu v obchodních vztazích, které se dotýkají USA, dochází k nekalým obchodním praktikám, včetně těch dotýkajících se práv k duševnímu vlastnictví. V případě tohoto státu může být zahájeno vyšetřování, na jehož závěru může být uzavřena vzájemná smlouva, kterou je založen závazek, že k nežádoucímu jednání nebude nadále docházet pod hrozbou ujednaných sankcí. V závěru vyšetřování nicméně může být i uvalení obchodních sankcí.

Státy, které se nemohou efektivně bránit, zejm. tedy rozvojové státy, tak raději volí cestu přijetí vybrané vzájemné dohody, kterou zvýší minimální standardy ochrany práv k duševnímu

⁴³ De Bièvre, Dirk; Thomann, Lars: Forum Shopping in the Global Intellectual Property Rights Regime, Mannheim 2010, str. 2

⁴⁴ Anti-Counterfeiting Trade Agreement. Fact Sheet, Štrasburk, 23. 10. 2007

⁴⁵ Okediji, Ruth L.; Bagley, Margo A.: Patent Law in Global Perspective. Oxford University Press, New York 2014, str. 58

vlastnictví, kdy se v takovém případě vyhnou dalším komplikacím, které USA mohou způsobit.⁴⁶
47

V současnosti se tak dění ve sféře ochrany práv k duševnímu vlastnictví odehrává kolem nejvlivnějších ekonomických subjektů, které se snaží vyjednat rozšíření zón volného obchodu. Jako příklad je možné uvést vyjednávání o smlouvách o transatlantickém obchodním a investičním partnerství (T-TIP) a transpacifickém partnerství (TPP).⁴⁸

Nelze však opominout ani pozici WIPO, kdy WIPO i po přijetí Dohody TRIPS je nadále aktivní, a pokračuje ve vývoji pravidel upravujících oblast práv k duševnímu vlastnictví, včetně souvisejících standardů ochrany.

V současnosti se může jevit, že WIPO se nachází ve slabším postavení než WTO, a to právě kvůli chybějícím nástrojům v oblasti prosazování závazků, popřímo i v efektivním nástroji pro řešení možných sporů mezi členy. Nicméně ze současných aktivit WIPO zjistíme zřejmou snahu o zvýšení zviditelnění a udržení postavení.

Je pravda, že WIPO ztratilo na základě vzniku WTO a přijetí Dohody TRIPS své výsadní postavení. WIPO se však dokázalo do určité míry adaptovat. Nabídl totiž fórum, které dává prostor pro vyjednávání dalších mezinárodních smluv.

Od přijetí Dohody TRIPS tak byly na půdě WIPO dojednány další mezinárodní smlouvy, některé jsou však stále ve stavu návrhu, a ještě nevstoupily v platnost. Je možné uvést například takto sjednaných smluv, jedná se například o Smlouvu o právu autorském⁴⁹, Smlouvu o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech⁵⁰, Smlouvu o patentovém právu⁵¹, Singapurskou smlouvu o známkovém právu⁵², Smlouvu o usnadnění přístupu k publikovaným

⁴⁶ Office of the United States Trade Representative: 2014 Special 301 Report

⁴⁷ Drahos, Peter: BITs and BIPs: Bilateralism in Intellectual Property. The Journal of World Intellectual Property, Listopad 2001, str. 792

⁴⁸ Office of the United States Trade Representative: 2014 Special 301 Report, str. 13

⁴⁹ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, Ženeva 20. 12. 1996 (vyhláška č. 33/2002)

⁵⁰ Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, Ženeva 20. 12. 1996 (vyhláška č. 48/2002 Sb.)

⁵¹ Smlouva o patentovém právu, Ženeva 1. 6. 2000

⁵² Smlouva o známkovém právu, Singapur 27. 3. 2006

díl m nevidomým a zrakov postíženým osobám, i osobám s jinými poruchami sluchu⁵³ nebo o Smlouvu o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí⁵⁴.

Z výše uvedeného je patrné, že WIPO je nadále činné v aktivitách na poli vytváření pravidel ochrany práv k duševnímu vlastnictví v etnourbanistickém standardu a je důležité s ní pokračovat i do budoucna.

⁵³ Smlouva o usnadnění přístupu nevidomých k autorskoprávně chráněným dílům, Marrákeš 27. 6. 2013

⁵⁴ Smlouva o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí, Peking 26. 6. 2012

3. Závěr

Současná podoba systému ochrany duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni vznikla na základě iniciativy mezinárodních organizací, zejména tedy WIPO a WTO. WIPO se zaměřuje na ochranu duševního vlastnictví jako takového, kdy navíc v souvislosti s jejím zapojením do systému odborných organizací OSN, je nucena respektovat cíle OSN, které spoívají zejména v ochraně společenských hodnot, resp. k ochraně veřejného zájmu.

Oproti tomu WTO se soustředí hlavně na nastavení režimu, kterému podléhají mezinárodní obchodní vztahy, kdy duševní vlastnictví je jejich součástí.

Je tedy zřejmé, že si tyto organizace do určité míry konkurují, a proto je nutné uvažovat nad tím, jak může vypadat nastavení režimu koexistence těchto organizací, aby se reálným stavem v co nejvyšší míře zabránilo.

Jeden z kroků, který byl v této souvislosti podniknut, je uzavření Dohody o spolupráci mezi WIPO a WTO. Z obsahu této dohody však vyplývá, že se jedná o vytvoření režimu technické spolupráce, a nikoliv o nastavení oblastí, ve které WIPO a WTO budou aktivní takovým způsobem, aby si vzájemně nekonkurovaly.

Proto je nutné přemýšlet o tom, co se stane v případě, že nastane situace, kdy již nebude možné nadále trpět touto dvoukolejnou v oblasti ochrany práv k duševnímu vlastnictví – je možné uvažovat o hlubším institucionálním propojení WIPO a WTO na základě jejich stejné oblasti zájmu, tedy na zájmu ochrany práv k duševnímu vlastnictví a dalším rozvoji ochrany těchto práv. Je však otázka, jak by tato spolupráce měla probíhat, do úvahy tak v součinnosti přicházejí i varianty.

Prvním modelem, o kterém je možné uvažovat, je model odborné agentury, kdy by se WTO stalo v čele organizací a poskylovalo by WIPO, jako svou odbornou organizaci, poskytováním stanovisek a informací, které by však pro WTO byly do určité míry závazné. Dalším modelem je rovnocenné postavení WIPO a WTO, což představuje vytvoření oblastí působení pro každou z organizací, které by však ve své dané oblasti, svou působnost vykonávaly samostatně. Těto možnosti, kterou je možné označit za nejradikálnější, by bylo plně podřídit WIPO pod WTO. Byla by tak nastavena pevná hierarchie těchto organizací. Probylo by možné být zapojeno WIPO pod WTO, a nemělo by to být právně opávné, lze odvodit např. existencí prostředků pro řešení sporů mezi

svými členy, kterými WTO disponuje. Jako nejspolehlivější model spolupráce, lze spatřit ve vytvoření zvláštního orgánu, který by koordinoval činnost WIPO a WTO, aby se zabránilo duplicitním aktivitám, a mohlo tak dojít k zefektivnění činnosti těchto organizací.

Rovněž je nutné podotknout, že v současnosti se mezinárodní organizace potýkají s mnohými problémy. Jedná se například o problémy týkající se přijímání rozhodnutí, kdy s ohledem na velké množství členů v mezinárodních organizacích, je mnohdy problém určení rozhodnutí přijmout, popřípadě prosadit.

Je možné pozorovat trend spočívající ve vytváření zvláštních režimů odlišných od těch, než které jsou určovány příslušnými organizacemi. V důsledku je možné hovořit o krizi mezinárodních organizací. Toto platí i pro oblast ochrany práv k duševnímu vlastnictví, kdy jednotlivé státy, popřípadě státy a regionální organizace, upravují vzájemně své poměry i bez účasti mezinárodních organizací, zejména tedy WIPO a WTO, zvláštními dohodami, které jsou přesto v souladu s ochranou práv k duševnímu vlastnictví, tak jak bylo WIPO a WTO nastaveno.

Je tedy zřejmé, že je třeba přehodnotit postavení a oblasti zájmu jak WIPO tak WTO, aby se staly do budoucna efektivnějšími, a dokázaly tak nabídnout takové zázemí, které by bylo schopné obstát v konkurenci dalších možností zajištění ochrany práv k duševnímu vlastnictví, včetně zajištění snahy dosáhnout vyváženého poměru ochrany práv k duševnímu vlastnictví a veřejného zájmu.

Použitá literatura

Knihy, publikace, odborné práce

- De Bièvre, Dirk; Thomann, Lars: Forum Shopping in the Global Intellectual Property Rights Regime, Mannheim 2010, ISSN 1437-8574
- Drahos, Peter: BITs and BIPs: Bilateralism in Intellectual Property. The Journal of World Intellectual Property, Listopad 2001
- Fryer, William T.: Global IP Development: A Recommendation to Increase WIPO and WTO Cooperation. University of Baltimore – School of Law 2001, SSRN 1639125
- Gervais, Daniel: The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis. 4. vydání, Thomson & Reuters, Londýn 2012, ISBN 978-0414023130
- Musungu, Sisule F.; Dutfield, Graham: Multilateral agreements and a TRIPS-plus world: The World Intellectual Property Organisation. Quaker United Nation Office (QUNO), Ženeva 2003
- O'Brien, Robert; Harrod, Jeffrey: Global unions? Theory and strategies of organized labour in the global political economy. Routledge, New York 2002, ISBN 0-203-37439-8
- Okediji, Ruth L.: WIPO-WTO Relations and the Future of Global Intellectual Property Norms. University of Minnesota Law School 2009, SSRN 1338902
- Okediji, Ruth L.; Bagley, Margo A.: Paten Law in Global Perspective. Oxford University Press, New York 2014, ISBN 978-0-19-933427-8
- Stack, Alexander: International Patent Law: Cooperation, Harmonization and an Institutional Analysis of WIPO and the WTO. Edward Elgar Publishing Limited, Cheltenham, Velká Británie 2011, ISBN 978-1-84980-258-1
- UNCTAD-ICTSD: Intellectual Property Rights: Implications for Development. UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development, Ženeva 2003, ISSN 1681-8954

Mezinárodní smlouvy, organiza ní dokumenty

- Bernská úmluva o ochran ěm leckých a literárních díl, Bern 9. 9. 1886 (vyhláška . 133/1980 Sb.)
WIPO-WTO cooperation agreement, 22. 12. 1995

- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . . 191/1995 Sb.)
- Dohoda o z ízení Sv tové obchodní organizace, Marrákeš 15. 4. 1994 (vyhláška . 191/1995 Sb.)
- Charta Spojených národ ů a statut Mezinárodního soudního dvora, San Francisko 26. 6. 1945 (vyhláška . . 30/1947 Sb.)
- Pa ížská ůmluva na ochranu pr myslového vlastnictví, Pa íž 20. 3. 1883 (vyhláška . 90/1962 Sb.)
- Smlouva o ochran ům leckých výkon ů v audiovizi, Peking 26. 6. 2012
- Smlouva o patentovém právu, Źeneva 1. 6. 2000 (R není smluvní stranou)
- Smlouva o usnadn ění p ístupu nevidomých k autorskoprávn ě chrán ěným díl ům, Marrákeš 27. 6. 2013
- Smlouva o známkovém právu, Singapur 27. 3. 2006
- Smlouva Sv tové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, Źeneva 20. 12. 1996 (vyhláška . . 33/2002 Sb.)
- Smlouva Sv tové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných um ělc ů a o zvukových záznamech, Źeneva 20. 12. 1996 (vyhláška . . 48/2002 Sb.)
- ůmluva o z ízení Sv tové organizace duševního vlastnictví, Stockholm 14. 7. 1967 (vyhláška . . 69/1975 Sb., ve zn ění vyhlášky . 80/1985 Sb.)
- Víde ůská dohoda o z ízení mezinárodního t íd ění obrazových prvk ů ochranných známek, Víde 1. 10. 1985
- Dokument WIPO ze dne 4. 8. 1999 WO/GA/24/5 rev. 1 v etn ě p ílohy: Spolupráce WIPO a WTO
- Office of the United States Trade Representative: 2014 Special 301 Report

Internetové zdroje

- MSF: TRIPS, TRIPS Plus and Doha, cit. 14. 2015; dostupné na: <http://www.msfacecess.org/content/trips-trips-plus-and-doha>
- ůPV: Mezinárodní smlouvy spravované WIPO; cit. 7. 4. 2015; dostupné na: <http://upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/mezinarodni-smlouvy-spravovane-wipo.html>
- WIPO: About WIPO Lex; cit. 24. 2. 2015; dostupné na: <http://www.wipo.int/wipolex/en/about.html>
- WIPO: WIPO-Administred Treaties; cit. 29. 2. 2015; dostupné na <http://www.wipo.int/treaties/en/>
- WIPO: WIPO Lex Search; cit. 19. 3. 2015; dostupné na: http://www.wipo.int/wipolex/en/results.jsp?countries=US&cat_id=1

- WTO: Understanding the WTO; cit. 5. 4. 2015; dostupné na:
https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/tif_e.htm
- WTO: What is the World Trade Organization?; cit. 1. 4. 2015; dostupné na:
https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm

Anotace

Souasný systém ochrany duševního vlastnictví na světové úrovni spoívá v inosti Sv tové organizace duševního vlastnictví (WIPO) a Sv tové obchodní organizace (WTO). Vzhledem ke skute nosti, že p i svých aktivitách se organizace dostávají do pozic, které si konkurují, je třeba se zabývat i aspekty, které toto jejich vzájemné postavení a vzájemnou spolupráci ovliv ují. Autor se zabývá obsahem a významem Dohody o spolupráci mezi WIPO a WTO, stejně jako dalším možným vývojem jejich institucionálního propojení. Autor se rovn ž zabývá i vývojem v oblasti ochrany duševního vlastnictví spo ívající ve vylou ení mezinárodních organizací z projednávání vytvá ení dalšího režimu ochrany práv duševního vlastnictví.

Annotation

Present-day legal framework of protection of Intellectual Property on global scale is based on an activities of World Intellectual Property Organization (WIPO) and World Trade Organization (WTO). In their activities, the organization getting into positions that compete. Therefore, it is necessary to deal with the aspects affecting that their relative positions and mutual cooperation. The author deals with the content and meaning of the Cooperation Agreement between WIPO and the WTO, as well as possible further development of their institutional interconnection. The author also deals with developments in the field of intellectual property protection of excluding international organizations dealing with the creation of another regime of protection of intellectual property rights.